

san 15 nan - N°180

zanwuye kalo san 1987

BP 24-Bamako (Mali)

telefòn: 22-21-04 / CCP: 0155

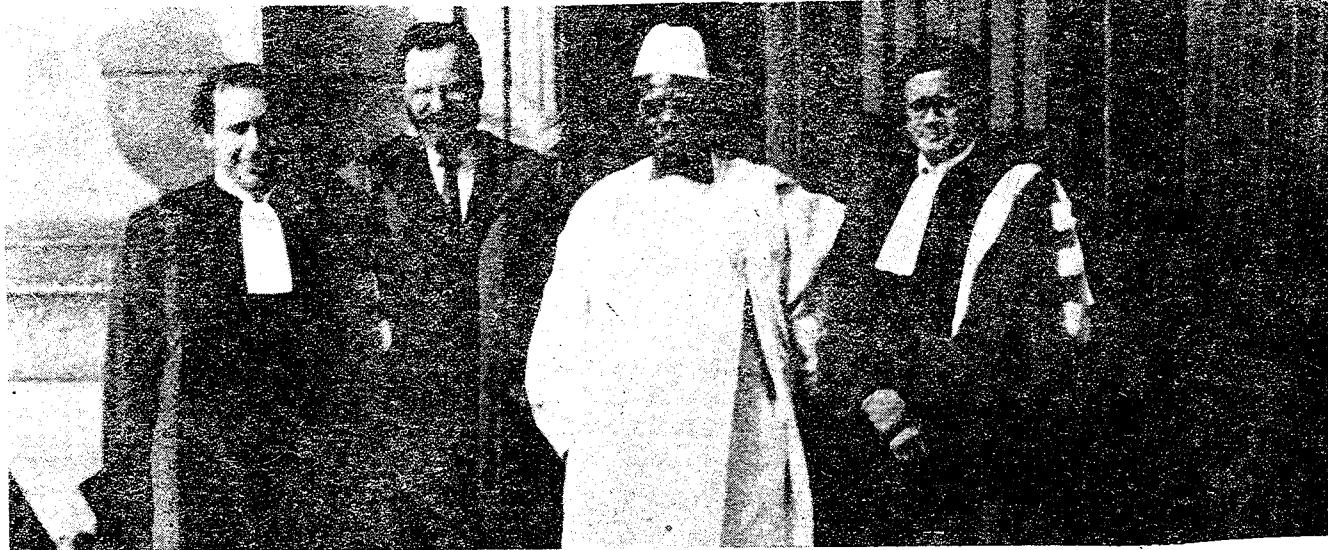
doromé 5

kibarudilannaw kuntigi basiriki Ture

kibaru

a bë bò Mali Kunnafoniso AMAP ka yamaruya kònò

Mali ni Burukina faso ka danfarako

MINISIRI ABUDARAMANI MAYIGA NI KIRITIGELA MINNU YE MALI LAFASA.

Dinyè jamana hörönyalenw ka tòn sariyatigèso ye Mali ni Burukina Faso cè kiri tigè tènèndon desanburu kalo tile 22. Kiri tigèkan filè nin ye:

Beli mara, Agashèri körönyanfan kéra Burukina Faso ta ye. Agashèri tilebiyanfan, dugu naani bë yörö min o kéra Mali ta ye O la sa Juluna, Kunya, Sèliba ni Duna seginna Mali taya la ka siga bò o la pewu.

Min ye falakònónaw ye, mögò faamuyalen saba bëna sugandi sariyatigèso la, olu ka dancè ci jamana fila cè Agashèri falaw kónò.

Mali jènna ni "ONU" sariyatigèso kiri tigèkan ye k'a da u ka hakilinyumanya kan. O hakili nyuman de kòsón jamana fila y'u ka ko kalifa a la.

Malidenw ni Mali forobatón n'a fungaso b'a kan di ka kiritigèkan in bò a si-ra fè.

An ka forobatón nyémögò y'o de jira Burukina Faso kunnafonilaw la: A ko k'an ka an kòdon ko tèmènenw na "k'an nyèsin sini ma k'o nyèsigi nyögónfè. An kana fosi nkaniya jamana fila ninnu ye ni nyèsuma ni lafiya tè; bawo an bée ye balima ye".

Hadameden hakili de bë dancè sigi jamanaw ni nyögón cè; o hakili kelen de bë se ka dancèw sago. An k'an hakiliw ladamu ka dancèw jòsi, k'a tò to u taamashyèn dama ye. O taamashyèn kana jamanaw fara ka bò nyögón na; o ka kè fèn ye min bë jamana fila siri nyögón na.

N'an y'a ko faamu nín cogo la, dugukoloko min kiri tigblen filè nin ye ka ban pewu, o dugukoloko mukan na yébma ka kè nyétaa fèerè ye, ka kè nafasoròsiraw jiidili fèerè ye ani hadamedenw yiri-

wali fèerè ye jamana fila ni nyögón è.

Nin na kè laadilikan ye balimaya sira kan ka nyèsin an denw n'an modenw ma sini.

Danfarako wòyò min tun bë Mali n'a siginyögón jamana Burukina Faso cè, minnu denw ka balimaya ni teriya juru' jijalen don kabini lawale la, Mali foroba pariti "UDPM" nyémögò fòlò ni jamana kuntigi Zenerali Musa TARAWELE y'a jira o kadara kònò waati la, ko min kèra a san keilen ye nin ye, o ye ko tèmènen ye.

A ko sisán Mali ni Burukina faso denw ka kan k'u nyèsin sini de ma, k'o nyèsigi nyögónfè.

Nybgonfaamubaliya bë se ka don an ni nyögón cè tu-ma dbw; nka an k'an jija o kana laban ka kè kèle ye, i n'a fò 1985 san kalo laban ta nyögón.

an ka kanw bè se ka yiriwa cogo min kalansow beè la

Nyogonye dò kèra nowanburu kalo tile 10 n'a 14 cè Bamako, ka fèerèw nyini kalan bè se ka kè an ka kanw na cogo min lakolisow ni kalanso bès la.

Nyogonye in labenna an ka balikukalan baarada de fè Kanada jèkulu dò ka dèmè kònò ko "CRDI". Nyogonye in dayèlèla an ka kalancho minisiri Umaru Isaka BA fè.

Kunnafonidiso minisiri Madamu Gaku Fatu NYANGI ani Seko ni dònko minisiri Bakari TARAWEE tun bë nyogonye in dayèlèyòrò la.

Jamana minnu ka cidenw tun bë kònè kan o kèra Benèn, Burukina Faso, Kodivari, Mali, Moritani, Nizeri, Senegali ani Togo ye.

Sidiki KULUBALI min ye "CRDI" ka ciden ye, o y'a jira a ka kuma kònò ko nyogonye in kun ye ka kanw yiriwali fèerèw dantigè nyogon ye, an ka kanw bë se ka don lakoli la cogo min k'o nyefò nyogon ye.

U ye baarakulu fila sigisen kan: fòlò tun bë nyinini lahelayaw kan, filan na baara tun bë lakanikèlaw bë kalan cogo min, ka fèerèw nyini o la.

Baarakulu fila ninnu ka hakililafalen bangera ni min ye, o filè: Min ye nyinini ta fènfèla ye, ka kanw yiriwali fèerèw sanga jamanaw ni nyogon cè; ka sèbencogo jònjòn sòrò an ka kanw na; ka kanko kibaruyaw jènsèn ni gafew ye.

Min ye lakanikèlaw lakanelli ye, u y'a jira k'o walew bë se ka kè waa-ti ni waati kalansobaw la. U y'a jira fana ko fèerèw ka kan ka tigè gafew dilanni la ka nyèsin kalansow ma.

Nyogonye in banna jumadon nowanburu kalo tile I4. A kuncè kuma kèra kalancho minisiri de fè; kènèya ni hadamadenya minisiri Madamu SIDIBE Ayisata SISE tun bë yen.

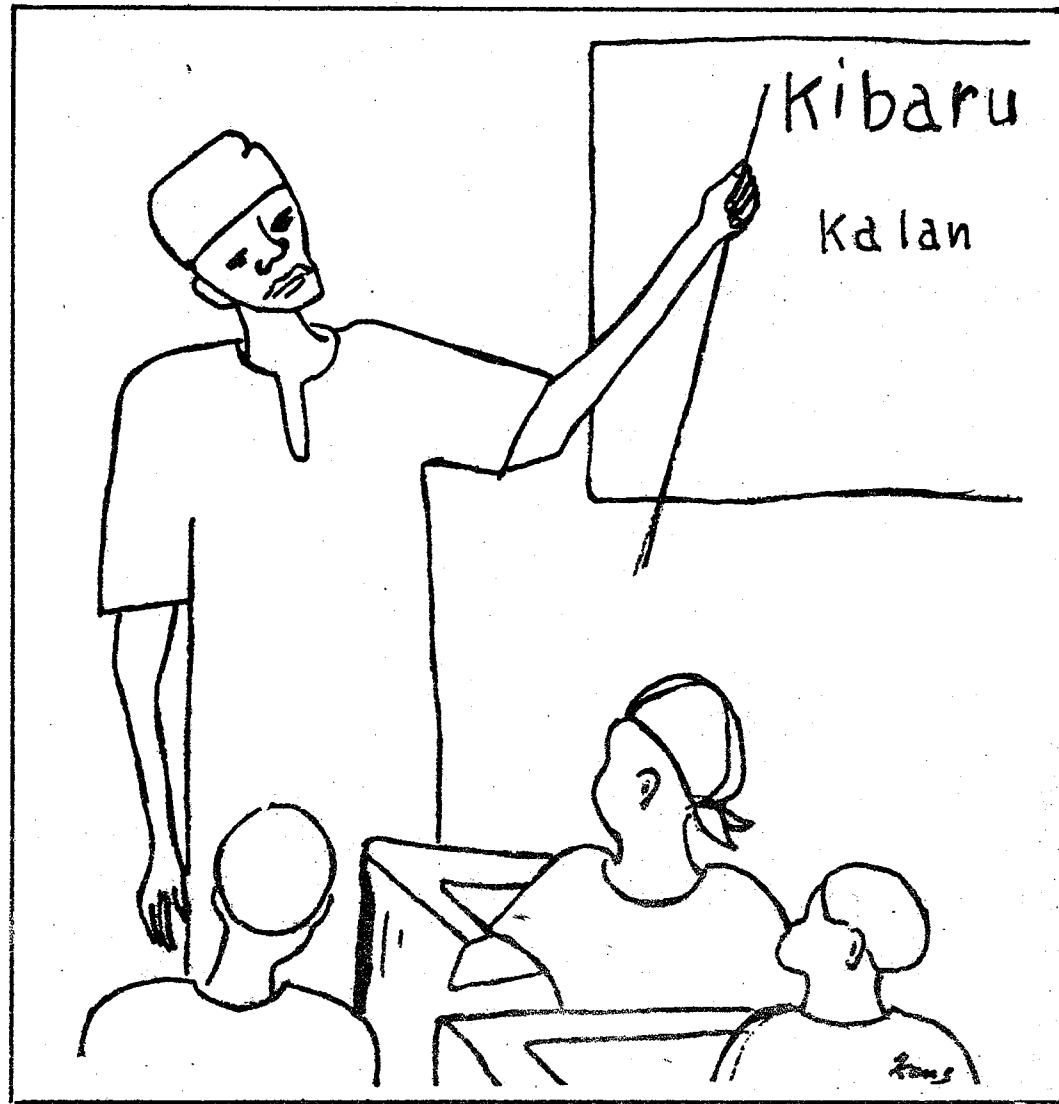
Umaru Isaka BA y'a jira ka kuma kònò, ko nin nyogonye in na kë sababu ye an ka kanw ka kë sekó ni dònko sabatilan ani ka kë dònnyia lasebagu ye si-ra bëe kan.

Ciden minnu tun nalen bë jamana segin tègò la, olu ye. Mali fangasò n'a politikitòn fo k'a wale-nyumandòn a ka dunanw ladancho nyuman na.

Ciden ninnu y'a nyini jamana segin fangasow fè, u k'u cèsiri an ka kanw yiriwali la, ka nyinini musakaw bëe ta ani ka ga-fèw dilan an ka kanw na.

U y'a nyini fangasow fè u ka nyinini kë kanw bëe la, k'u sèbennisariyaw dantigè, sèbennai man kan ka sariya minnu kò.

U y'a nyini fana fangasow ka jèkuluw dèmè, jèkulu minnu y'u haju kë an ka kanw yiriwali ye. U y'a nyini "CRDI" fè, a ka sèbennikè mansinw di, minnu bë se k'am ka sigimidenw sèbèm.

— Janto yèrèla kòròko ka nyi —

Kunfilatu ye bana jugu ye, dumuniw ni jimafèn minta nògòlenw bè min bila nògò la.

N'an b'a fè, k'an yèrè tanga kunfilatu ma, an kan, ka nin laadilikan ninnu b'u sira fè.

- a fòlòfòlò, o ye farikolo saniya ye :

. an b'an tègè ko safunè la sanni an ka dumunikè ani n'en tilala dumuni la.

. an b'an tègè ko, n'an b'ora nyègèn na

- a filanàn, o ye ji saniya ye :

. an b'an minni ji wuli.

. an bè odezawéli dòonin tòni ji minta la ani finiko ji ni minènko ji.

O siratigè la, an b'aw laadi min na o ye : odezawéli tòniko 3 ye ji nyè nyuman na, ni ji nyè duurulen don, an b'a ke tòniko 4 wali 5 ye. An ka kan, k'an ka nyègèn w nògò tigè ni geresiliji walima lasoji n'u nyogonna ji kérèn-kérènnwen ye. An ka mègòw laadi u ka dògotoroso mègòw sègèrè ni kónoboli ni fòondò y'u n'u masurunya

mègò dòw sòro nyogònifè.
- a sabanan, o ye baloko saniya ye .

. an bè jiridenw ni legimu kénèw ko ni pèrimaganatiji walima odezawéliji ye sann'an k'u dun ;

. an kana sumanminènw ni finiw ko kòw ni ji nògòlenw na ;

. an kana duminiw d'ayèlè, dimogòw kòson.

. dumunifèn minnu datugu-lèn tè k'a nyè an kan'olu san, k'u dun.

. an ka dumuniw tobi k'u mè konyuman sann'en k'u dun, bawo tasuma bè bana-kisè caman faga.

- a neaninan, o ye fènyènamaw kèleli ye ani nyamaw latununni :

. an bè dimogòw faga ni fènyènamafagalaw ye ;

. an bè dumuniw datugu k'u kisi dimogòw ma ;

. an bè nyamanw cè, k'u jeni walima k'u datugu, valasa ka dimogòw ni fènyènamaw bali, u k'u k'u sigiyòrò n'u dogoyòrò ye.

. an bè fènyènamafagalaw kè dimogòw sigiyòròw la ani ji sigilen yòròw ni wulu-

wuluw ni nyamantonw kan.

. an man kan ka banakotaa kè kènèjè lankolonw kan.

- ni kunfilatu ye mègò faga, an ka k'èn.

. ka su k'èn ni odezawéli ye

. k'a ka finiw n'a bolofènw saniya ni geresiliji ye.

. an man kan ka taa yòrò jan ni su ye.

. a kaburu ka kan, ka dunya ka tèmè kòròlen kan.

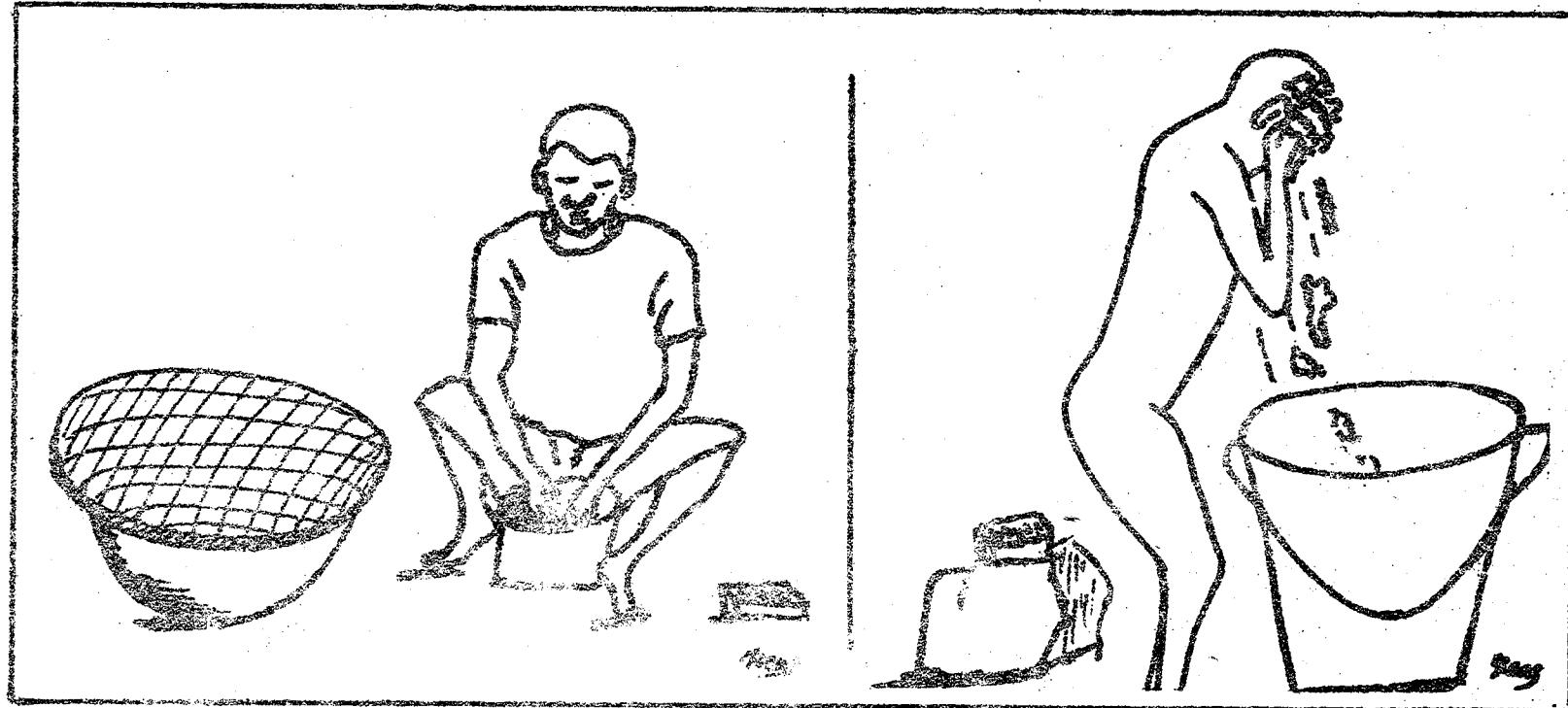
- an k'an hakili to a la ko:

1-Ala yèrè b'a nyini an fè an k'an yèrè lakana kojugu suguya bee ma. O bè se ka faamuya bawo Ala ko n'a y'a ka jòn ye sira min kan a b'a dèmè o la.

2-Banakunbèn ka fisa bana-furakè ye.

3-Dimogò ye hadamaden jugu fòlò ye, bawo ale de bè banakisèw lase hadamaden ma.

- a kana k'an kónò kò kunfilatu boloci dòròn b'an kisi bana in ma; o de kòson a n'ènen don an fè, an kana laadilikan ninnu kè bolokofèfèn ye, hali n'an bolocira.

kibaru kanubagaw kuma yòrò

Abudu ka

wali jamana mana diya cogo o cogo, a tè faso bò

janfa bè siri i la...

Abudu nalen kò tile wolonwula Soma ye Abudu wele, ka Zan wele, u ka taa a fè yen. wale minnu kéra Abudu kò du kònò, a sòrla k'o fò a ye Zan sigilen nyè na. o yòrò la, cè wèrè tè yen, janko muso. ni fòlò bamanan tun ye janfa siri i la, i tun b'a dòn tuma mìn, o y'a sòrla, a tilala i la.

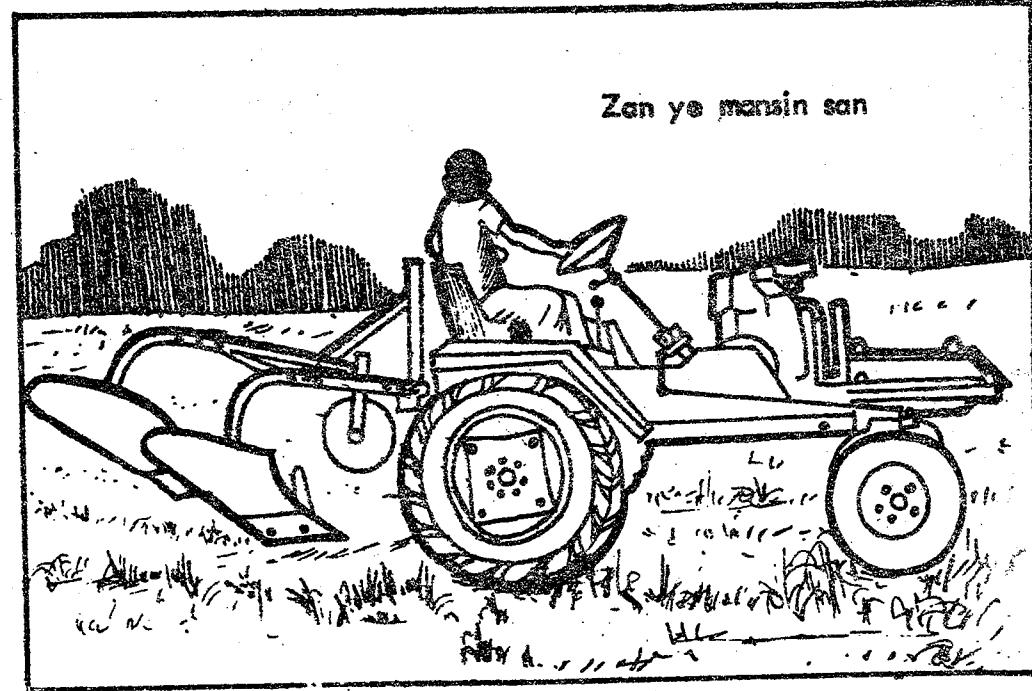
○
○○

Soma ko Abudu ma :

- "ayiwa, Abudu, e de ye dutigi ye, o tuma, mìn kéra k'i to taama kë yòrò la, a bennèn don an k'o fò i ye. baasi tè ; i taalen kò, cèkòròba fatura ka du to. o waati la, Zan tè se ka baara fosi kë, mìn bè mögò ni hinè. cèkòròba fatura ka fén minnu to, olu kéra du balo ye : nyò min tun bè yen, o banna ; ka baw feere ka don balo la, ka sagaw feere ka olu ban, ka na don misiw la. min ye misiw ta ye, fulakè fana ye coman dun o la.

n'i y'a jateminè, fulakè b'a kan, du kònò mögòw b'a kan, misiw nana dògòya, fo ne y'u minè, ka kë ne taw kan, ka taamayèn kë u la. o waati fana la, cogoya fosi tun tè derbaya bolo. ne ko musokòròbow ma k'u ka yèlèma n ka du kònò. u tora yan, fo ka Zan se baara ma.

Zan tora o la, ka sènè dominè,

Zan ye mansin san

kabini a fanga tè se fero la, fo ka na a fanga se a la. ala ye nògòya kë a ye, ka sènè diya a la, fo a ye misiw san, ka baw san, ka sagaw san, ka sariðaba san, ka mansin san, ka moto belebele nin san. a ye muoso fana furu ka denw sòrla. dò farala furo kan.

u taara misiw, sagaw, baw, shèw, ani nafolo minnu tun bè du kònò, ka u bèe jira Abudu la.

○
○○

u tilalen kò, Abudu ko u ma :

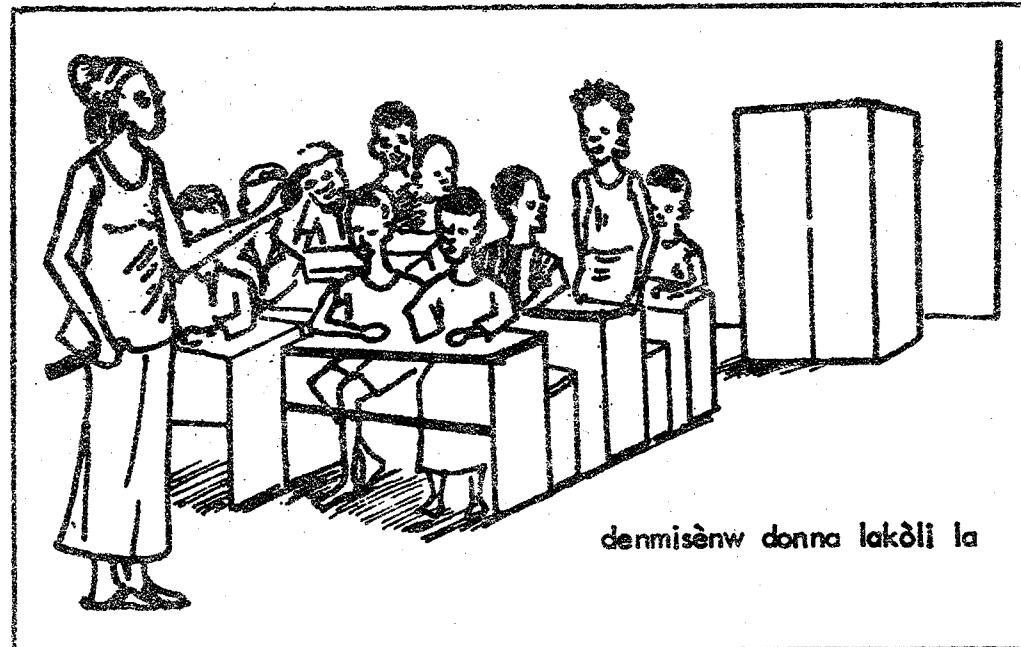
- "n ye fèmw ye, a diyara n ye. bohya min dara n kan aw fè, ala ma tora, aw dògòw n'aw terikèw ka o nyôgòn kë aw ye."

Zan sòrla k'a fò :

- "baasi fè. kòrla, a tè se ka sènè kò lugun. o luma, ne bò fèmè ni sènè ye, ani dennitènw. n'u sara ka mìn kë, o don."

tungafètaa

i b'a dòn tuma min na, a tilala + la.

Abudu ko :

- "ne tun b'a fè, denmisènw ka tèmè ni u ka lakòli kalan ye. wali, aw tun ko di o la ?"

Soma ko a ma :

- "ni i ye min fò, o bè bèn."

o

o o

denmisènw donna lakòli la. don o don, Zan bè taa bò u la, ni fèn ma u sòrò. ni kalan tè kè don min, u bè na so. ni samlyè sera, u bè taa sènè kè, wali ka misiw gèn.

u tè mögò si ka kuma mèn. ni fè, mögò si tè u ka kan mèn. jca, denmisèn ninnu ni fòoròlen don sènè fè, ani bagan sènè. u ma dell e si la ; wa u nyè tè u ba la du kònò, o kunpa fana bè u la, ni i donna du kònò, i bè u n'ba siggen ye baro la

u dan ma. ni dumuni tuma tè, ani ni lakòliso tè, u ni mögò wèrè tè dorogo nyègòn na.

o

o o

den ninnu na kòròbailen bè u ba yòrò dòn. nka, taa cogoya, a tun b'o de nyini. don dò, a y'i kan to a fa ma ko n'a bè sòn, olu bè taa bò yen, yanni kalan ka daminè.

fa y'o fò Zan ye. Zan ko :

- "o tè baasi ye. wali, o bè se ka kè sababu ye, u ba ka na. n'u bè se ka taa, an k'u bila ka taa."

o y'a sòrò, kòròkè ye dògùnìnw ka sèbènw mìnè lakòli kunigl la ko u bè taa yòrò wèrè, mögò si t'o kala ma du kònò. o kòrò Abudu denw fana taa cogo ye.

u selén yen, u ye lètèrè ci u fàma, ko olu sera u ba bara ka ben, wa, ko u tè segin tugun, ko Abudu ka yafe u ma dinyèso sigi tò la, ko min kèra, o wesara.

o
o o

o lètèrè kalanna don min, Abudu jigi yatilmèra. a y'i sigi, k'i miiri, a ye minnu kè dinyè na, k'a ta a fitinìn fo a kòròbailen, a nyumanw n'a jugumanw, k'a nyini, wale minnu ye nin gèlèyaw se a ma bi, k'a kè kelenna mögò ye.

ala ni miiri kojugu sababu la, a kèra, i n'na, a kun bèna wuli, fo k'a banu, ka tèlè mugan kè, a tè fosi seereya ma.

a wullén o kò fè, a y'i kan to : "ne ka kèlen bèè kèra fu ye dinyè kònò". bona nana juguya o kò fè, ka Abudu ni minè. a ma se ka denw dugu fò mögò ye, k'a du bòhè denw fana la o cogo la.

o
o o

fòlòfò, a tun bè fò Abudu suguw ma : "a kanna, bò ka sa fu". n'ba lìmwò, ku tè dinyè na, min nyègòn ma kè ; "a kan'i sòrò" nyègòn tè. an kana kè. Abudu nyègòn ye : "n tè nin mèn, n tè nin mèn", i b'te mèn don min, tèlè sera kun. ala k'an kisl o nyègòn ma.

Mènè Sangare
Saro

Ee mankutu e bè taa min?

N'ye n'numanbele file, N'ye n'kininbele file, N'ye n'kuntilemma file, N'ma mègè ye.

Ne jérèla, ne kénéma gamma, Ne siranna, ne hamina, N'ye miiri ka taa, ka na, N'ye n'sigi ka filèli kè, N'ye da k'am hakili munumunu, Ne dusu yèrèyèrèla.

N'nyè tè fesi la, N'tule tè fesi la, Fesi tè n'kéné, Fesi tè n'da. Nka n'hakili waarela, Bawé keleanya, danbe, Badenya, teriyaw ni jigiv kéra naamu lankelenw ye.

Ne numanser taleema, Ne kininsen jérèla, N'kuntilemma kéra se ye, Nka n'hakili kè: mègè tè se, Ka d'a kan "latigè ka kérè jén ye". Lakalilajuguw ye se kè temen ye.

N'ye miiri ka taa, ka na, N'ye n'sigi ka filèli kè, N'ye da k'am hakili munumunu, Ne jérèla, ne hamina, Mankutu kéli dinyè kalamènè ye.

Ne dusu kéra sandiki ye, Ne tule gerenna, Ne nyew tugura, Ne sunègèra temen im kéné, Ne tununna sudibi la, O de ye ne siran fèbaajuguw nyè, O de ye ne jérè semnafile nyè, Barissa dinyè kéra mankutu se ye.

Bubakari Kulubali
Zafu kuktigi
Heti wale la Banaké.

ntori ni ji tigi

Nin kéra tilema dò fè. Kabini kalo saba, kow, badingèwè, bée jara. Su o su ntori b'a ka bònè kasi. A tè se bilen k'a ka denbaya balo. A taara se ji tigi ma, a n'a teriw, nkènsèn, waraninkalan o ni waraba.

U selen kulu ma, fo sanfè, ji tigi bè soba dò kònò, kabandogò kérèfè. O bë sanji jigin, so da tugulen ni jirikon nyènema ye. O kérèfè, dunun dò bë yen. - ntori ye duunun fò walasa k'a jira ko mègò bë da la. - jónkè, wulila ka taa da lajè, ni min bë yen, ka n'a ngèfò ji tigi ye. - ntòri dò bë yen, nka mun kè?

Ji tigi ko:
fònfonnin bila ka taa a kunun.

nkènsèn y'i pan ka ton fònfonnin kan, k'o faa.

Ji tigi ko:
wuluw bila ka taa, nkènsèn nyangi.

waraninkalan y'i pan k'a ton wuluw kan, k'u faa.

ji tigi dimina, ka kèle-dénw bila, ka tan u kèle.

waraba y'i pan k'a ton kèle-dénw kan, k'u faa.

o kèle, ji tigi ye ntori ladon so kònò.

e na kun ye mun ye? fo a kan bë yèrè-yèrè.

kow jalen don, i bë nyinè ka sanji jigin.

n'tè se bilen n'dénw balo kòrè. U bë nyini, ka sa i sababuya fè.

ji tigi ko: tinyè don, n'bè kabandogò fiyè, sanji bë na taa, i ka dònkilida la.

kabini o la sa, ni duguna-kolo jara, ntoriw bë man-kan kè, fo sanji ka na.

"Yaya Danbele balikukalan karandogò jela Sanado wara
Barawuli Sèrkèlli.

hakilijakabò kumaw

Nim tum ye kôlèn kelen ye, nteri tum b'a kône. Den dè nteri im y'a nyimi ka bô kôlèn im kône. A ye bôli daminè fo ka se mètèrè kelen hakè la, nk'a binna kôlèn kône.

Tile filaman, nteri im yèlènna ka se mètèrè kelen mi tila ma, a binna tuguni kôlèn kône.

Tile sabanan, a yèlènna ka mètèrè fila sôrô, nk'a binna ke kura kôlèn kône.

Tile naaninan, nterimian yèlènna ka se mètèrè saban mi tila la, a binna tuguni kôlèn kône.

Tile duuruman den, nteri yèlènna ka se mètèrè naani mi tila hakè la, o tuma a bôra kôlèn kône.

N'balimaw, x'b'aw nyimika, kôlèn nim tun dunya ka kan ka bèn mètèrè jeli ma?

Jaweyi Kefa JARA.

Jiri dô bë yen, ni kônôw y'u fila-fila sigi a bolow kan, jiribolo tò bë to kelen ye, kônô tè sigi o la.

Nka ni kônôw y'u kelen-kelen sigi jiribolow kan, a tò bë to kônô kelen ye, min tè sigiyôrô sôrô.

Kônôw hakè ka kan ka kè kônô joli ye?

Jiribolow fana hakè ka kan ka bèn joli ma?

Jaweyi Kefa JARA - Bilezi koyan - Kati mara la.

kuma kòròma

Fèn dô bë dinyè kônô; lon dôw la, i n'a tululama bë bèn; don dôw i n'a jilama bë bèn; don dô fana i n'a jèmannama bë bèn.

O ye mun fèn ye?

Jaweyi Kefa JARA - Bilezi koyan - Kati mara la.

"UNICEF" ye san 40 sòrò

"UNICEF" ye jamana hòronyalenw ka tòn bolofara ye min nyèsinnen bè denmisènninw kunkankow ma. Tòn in sigira sen kan Alimankèlè bannen kò. Kèlè-ye jamana minnu tinyè, tòn in ka walew tun nyèsinnen bè o denmisènnin kasaaratòw ma.

"UNICEF" ka nin walew nyèsinnen bè faantan jamanaw denmisènnw ma fana. Yèrèma-hòronya sóròli nisondiya ni sininyèsigi hogoya min tun bè Afiriki jamanaw kòno, o nisondiya n'o haki-lilatigè bèe tununna u la 1970 sanw na: Ja, kongò ni jirintanya kasaaraw binna an ka jamanaw kàn.

O waati kelen na tajiw sóngò yèlènna ka fèn bao da gèlèya dinyè kongò. Dinyè gèlèyara; o gèlèya se ra denbaw n'u denw ma. Denbatigiw ni denmisènninw ka banaw cayara.

Gèlèya minnu tun bè yen ka kòn 1970 sanw nyè, ja ni kongò nana fara o gèlèyaw kan, fo k'o kasaaraw kè dinyè bèe kunko ye. Kasaarabagatòw tilako 4 sfi giyòroma 3 ye musew ni denmisènnw ye.

Denmisènn minnu tè san 5 bo olu de degunnen bè Ko-sèbè. Hadamaden barika mana dògoya bana bée bée se a la. Finyèbana mana na o baa taa ni denmisènn kongotè caman ye.

"UNICEF" tun bè dèmè don sahelikungo kongotòw ma. Nka a ka baara fanba tun ye ka walew boloda ka nyèsin denmisènninw lakanani ma.

1950 san laban na, "UNICEF" y'i nyèsin faantan jamanaw ma. "UNICEF" y'a k'è dèmè nyèsin denmisènninw ma ka furakèlaw kalan denbatigiw ni denmisènninw lakanani baaraw la.

Miliyari caman bè don kèle kèle minènw na ko ka jamanaw lakan, ka jamanaw kisi juguw ma. Mun na o

nyogonna wari tè don furaw la ka jamanadenw lakama, k'u kisi ka bò banaw téorò la; k'u kisi ka bò kongò la, ani k'u kisi ka bò kufinya la.

"UNICEF" bangera 1946 san; an bè 1986 san na, o la sa "UNICEF" ye san 40 sòrò. Denmisènnin 40.000 dün bè sa don o don bana wali kongò fè. Halisa baa-

bila ka taa dinyè jamana bée ma, o ye ka denmisènninw bée boloci dinyè kongò yanni 1990 san cè. Afiriki jamanaw y'u seko damajira kè foroba boloci in na. Mali ma to kò, bawo a fana ka foroba boloci daminèra. O senfè, denmisènnin 90 kème o kème cèma, olu bowlow bëna ci k'u tanga bana 6 ma.

ta tòba bée yen ka kè denmisènn ye.

Jamana minnu ka kan ka deme u ka denmisènninw ladonni na, olu bée "UNICEF" eyòdò dòn? Ale de kèra sabou ye ka denmisènn saya dògoya a tilancè la. O se-ra ka kè cogo di?

Aye denbatigiw ladonniya u k'a faamu ko nònò si mán fisa den ma ka ba yèrè sinji bò. Aye denmisènninw ka kongòja furaw jènsèn, ka denbatigiw ladonniya u na se ka furancè janya denw ni nyogon cè, ani ka denmisènninw bée boloci nyogonfè.

"UNICEF" ye welekan min

"UNICEF" ka nin wale kòromadonnen bée ka waleya faantan jamanana caman kongò. Bè b'a dòn hadamadenya la ko wajibi don, se tè minnu ye olu ka dèmè.

"UNICEF" n'a dèmèbagaw y'o de faamu wa a san 40 de filè nin ye denmisènninw ka baara la. O cèsiri ninnu n'u ta bée, halisa an k'an janto denmisènninw na.

San 15 de b'an ni san 2000 cè. O san 15 kongò an k'an jija dinyè bée k'a faamu ko wajibi fòlò min b'an kan, o ye denmisènninw ladonko nyuman de ye.